

๑๑/๑๕/๖/๐๖

การสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีจากหนังสือสังคมศึกษา
ระดับประถมศึกษาตอนต้น

นายสมนึก อองเอิบ

005208

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกวิชาประถมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๑๕

THE FORMATION OF CONCEPTS OF CITIZENSHIP FROM SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS
AT THE LOWER ELEMENTARY LEVEL

Mr. Somnug Ongerb

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Elementary Education
Graduate School
Chulalongkorn University

1972

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

สมาน อมรวิทย์.....

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

.....

ประธานกรรมการ

.....

กรรมการ

.....

กรรมการ

.....

กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย รองศาสตราจารย์ สมาน อมรวิทย์

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีจากหนังสือ
สังคมศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนต้น

ชื่อ นายสมนึก อ่องเอิบ แผนกวิชา ประถมศึกษา

ปีการศึกษา 2514

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาของแบบเรียนสังคมศึกษา และหนังสือ
อ่านประกอบที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น
ในการสร้างความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีตามเกณฑ์อันเป็นผลจากการวิจัย
เรื่องความคิดเห็นของคนไทยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี ซึ่งนายวัลลภ พุ่มพวง ได้วิจัย
ไว้เมื่อ พุทธศักราช 2514 เครื่องมือในการวิจัยมีทั้งตารางวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือ
สังคมศึกษาที่เป็นตัวอย่างประชากรแบบเรียน 15 เล่ม หนังสืออ่านประกอบ 60 เล่มและ
แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ และครูสอนวิชาสังคมศึกษาที่ถูกเลือกเป็นตัวอย่าง
ประชากร 7 คน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามเกณฑ์ ผลการวิจัยข้างต้นครอบคลุมความคิด
รวบยอดของความเป็นพลเมืองดี 5 ด้าน จำนวน 50 เรื่อง ในเนื้อหาของหลักสูตรสังคม
ศึกษา ประโยคประถมศึกษาตอนต้นทั้งหมดถูกอ่านและวิเคราะห์ แสดงปริมาณมากน้อยและ
น้ำหนักของความคิดรวบยอด และรายละเอียดของหนังสือที่บรรจุความคิดรวบยอดเรื่องเดียวกัน
ไว้ คำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิได้รับคืนทั้งหมด แสดงเป็นจำนวนคนที่ให้ความคิดเห็นคล้าย
คลึงกัน

ผลการวิจัย (1) จากการอ่านและวิเคราะห์ตัวอย่างประชากรแบบเรียนและ
หนังสืออ่านประกอบในระดับชั้นประถมปีที่ 1-2 ได้บรรจุเนื้อหาที่มีผลต่อการสร้างความคิด
รวบยอดในเนื้อหาของหลักสูตร ด้านค่านิยมและคำสอนในศาสนาไว้มากที่สุด รองลงมา
คือการอยู่ร่วมกันในชุมชนชน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะ

ความคิดรวบยอดที่จำเป็นต่อการดำรงตนอยู่ในสิ่งแวดล้อมของสังคมใด ๆ ตัวเด็ก คือ ครอบครัวและโรงเรียน ได้แก่ เรื่องการอยู่ร่วมกับผู้อื่นนั้นทุกคนต้องรู้จักการเสียสละและช่วยเหลือผู้อื่น การให้ความเคารพผู้มีอาวุโส ความผาสุกของเราและครอบครัวอยู่ที่ทุกคนมีงานทำตามความสามารถ มีโอกาสพักผ่อนตามสมควรและมีความจริงใจต่อกัน การรู้จักรับผิดชอบร่วมกับเพื่อนบ้าน และ การประพฤติตนสุภาพอ่อนน้อม นอกจากนี้แบบเรียนแต่ละเล่มยังบรรจุเนื้อหานอกเหนือหลักสูตรที่เหมาะสมต่อการสร้างความคิดรวบยอด อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของความเป็นพลเมืองก็แตกต่างกันไปตามเนื้อหาของการดำเนินเรื่อง ส่วนที่ น่าจะเป็นข้อสังเกตของตัวอย่างประชากรกลุ่มนี้คือแบบเรียนในหน้าหนังสือ การติดตามข่าวเหตุการณ์สำคัญของท้องถิ่นในวันนอยที่สุด มีตัวอย่างประชากรเพียงร้อยละ 20 ที่บรรจุเนื้อหาเรื่องนี้ ทั้ง ๆ ที่อยู่ในเนื้อหาของหลักสูตร ส่วนหนังสืออ่านประกอบกลุ่มระดับชั้นนี้ แม้จะมีมากเล่ม แต่ละเล่มเว้นที่ทานอิสป บรรจุความคิดรวบยอดเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น และช่วยเสริมสร้างความคิดรวบยอดในเนื้อหาของแบบเรียน โดยเฉพาะที่เด่นชัด ในด้านค่านิยมและคำสอนในศาสนา แต่คงไขหลาย ๆ เล่ม

(2) เนื้อหาของตัวอย่างประชากรแบบเรียนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 ในหน้าหนังสือ การสร้างความคิดรวบยอดด้านการอยู่ร่วมกันในชุมชนชนบทชนนิยมประเพณี และวัฒนธรรมไทย ก็มีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยไว้พอ ๆ กัน มากกว่าด้านค่านิยมและคำสอนในศาสนา เรื่องที่เด่นมากได้แก่คนไทยจำเป็นต้องรู้และสามารถปฏิบัติตามชนบทชนนิยมประเพณีและวัฒนธรรมไทยได้อย่างถูกต้องรวมทั้งรักษาให้คงไว้ตลอดไป ผู้มีความรับผิดชอบต่อความเจริญและความมั่นคงของประเทศชาติได้ชื่อว่าคนรักชาติ การช่วยเหลือเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันทำให้เกิดความสนิทสนมในระหว่างเพื่อนบ้าน พลเมืองทุกคนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันต่ออันตรายและความเจริญก้าวหน้าที่จะเกิดต่อประเทศชาติ กับเรื่องการให้ความเคารพผู้ใหญ่ ความคิดรวบยอดในเนื้อหาของหลักสูตรที่มีน้อยที่สุดคือ ความรับผิดชอบในหน้าที่ของพลเมือง ในเรื่องการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันของพลเมืองทุกคน และที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ได้แก่การเสียภาษีอากร การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และการรับราชการทหาร ตัวอย่าง

ขยายการศึกษาตาม (1) ไตรวดเร็ว ควรศึกษาหลักสูตรในระดับประโยคประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีเนื้อหาที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อการสร้างคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีแก่นักเรียน (3) ควรมีการพิจารณาปรับปรุงเนื้อหา และการเรียบเรียงหนังสือสังคมศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น เพื่อให้มีผลต่อการสร้างความศรัทธาของความเป็นพลเมืองดีในค่านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (4) ควรปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนสังคมศึกษาทั้งในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นและชั้นอื่นที่สูงขึ้นไป เพื่อให้เด็กเรียนรู้ด้วยการใช้ความคิด เกิดความรู้ความเข้าใจ และแนวคิดที่จะมีผลต่อการสร้างทัศนคติ และพฤติกรรมยิ่งกว่าให้จำแต่ข้อปฏิบัติ (5) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพของหนังสือสังคมศึกษาในด้านการปลูกฝังคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีค่านใดค่านหนึ่ง หรือหลายค่านให้กว้างขวางกว่าปัจจุบันนี้ เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างสมบูรณ์ เป็นประโยชน์ต่อการให้การศึกษาอบรมเด็กในวันนี้ เพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติอย่างแท้จริงในอนาคต

1

Thesis Title The Formation of Concepts of Citizenship from
Social Studies Textbooks at the Lower Elementary
Level

Name Mr. Somnug Ongerb
Department Elementary Education

Academic Year 1971

ABSTRACT

The aim of this thesis is to study the content of the Social Studies textbooks and the supplementary books used in the elementary schools in Thailand, in the case of formation of concept of citizenship. It is a continuing research of Wallop Poompuang's "The Thai opinion of citizenship" on 1970.

All datas are composed of:

1. Contents Analysis Table of population from 15 Social Studies textbooks.
2. Contents Analysis Table of population from 60 supplementary books.
3. Questionnaire for random population of the administrative, important persons and Social Studies teachers: 7

The datas for this thesis have the validity and reliability. Some of the datas come from the reliable and accurate resources which have been collected.

The results of the research show that contents in the Elementary Social Studies textbooks and the supplementary books support the formation of concept of Citizenship and the promotion of the understanding of their cultures, morality and family.

Although there are slightly differences - the content of the Social Studies textbooks and supplementary books, the concepts and the basic purposes are still the same.

1. The possible errors found in these learners are the lack of "The formation of concepts of Citizenships." They should be encouraged to follow the current affairs of their location. Only 20% of the Social Studies textbooks serve this purpose.

Only the religious values are clearly shown in these textbooks in an almost complete form.

2. Textbooks of Pratom 3-4 level give much more contents on the adaptation into Thai Society, culture and morality; but not enough on the religious value. The lack of contents at this level is responsible for the lack of responsibility in civil laws, for example: taxation, voting and the military selection.

Most textbooks give very little concepts on religious values, the adaptation of self to the society, and the understanding of democracy. The present day Educational philosophy and contents in the Social Studies textbooks and Supplementary books are found inadequate to form youth to be come good and well informed citizens.

3. Some of the seven educators' ideas deserved to be mentioned are:

All of the Social Studies textbooks and supplementary books make learners know only the content, but not know ~~how~~ to practice it.

The results of the research show the lack of purposes of the curriculum in building the concepts of Citizenships.

The researcher's suggestions are:

1. To revise the Social Studies curriculum in Elementary level by adding the formation of concepts of Citizenships.

2. To revise the arrangement in the Social Studies textbooks and supplementary books by increasing efficiency of "The formation of concept of Citizenship."

3. To improve the Social Studies teaching method in Elementary level to make the learners know how to think and form their own concepts.

4. To study the Social Studies textbooks and supplementary books concerning the quantity of "The formation of concepts of Citizenships" in the wider scope.

มติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยได้สำนึกอยู่เสมอว่า การดำเนินงานวิจัยเรื่องนี้ นับแต่การเลือกหัวข้อเรื่องจนถึงเขียนวิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์ อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ได้ให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำ และความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ทุก ๆ ระยะเวลาของการวิจัยและเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ในด้านวิธีการสถิติได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประคอง กรรณสูต ได้ให้คำปรึกษาชี้แจงและแนะนำข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์หลายประการ อาจารย์ สุนิต ประภาสะวัต ได้กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพิจารณาแนวคิดของผู้ประพันธ์หนังสือ และการพิจารณาการสร้างความคิดรวบยอดของหนังสือประเภทต่าง ๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งต่อพระคุณและความกรุณาของท่านที่ได้กล่าวนามมาแล้วเป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

อนึ่ง ผู้วิจัยยังได้รับความร่วมมือจากคณะครูโรงเรียนวัดโชติการาม และศึกษาธิการอำเภอเมืองนนทบุรี ในการทดสอบตารางวิเคราะห์ และแบบสอบถามความคิดเห็น ผู้อำนวยการกองการศาสนาของคุรุสภา ผู้อำนวยการบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด บรรณารักษ์ห้องสมุดศูนย์วัสดุการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดของทั้งสามสถาบัน ที่ได้ให้ความสะดวกในการวิเคราะห์หนังสือ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและครูสอนสังคมศึกษา ที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามทุกท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณทุกคนที่มีส่วนช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นผลสำเร็จ.

สมนึก อองเอิบ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการตารางประกอบ	ท

บทที่

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	14
สมมุติฐานของการวิจัย	15
ขอบเขตของการวิจัย	16
ข้อตกลงเบื้องต้น	17
ความจำกัดของการวิจัย	17
ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย	19
ศัพท์เฉพาะเรื่องและคำจำกัดความ	20

2. การสำรวจและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและลักษณะของพลเมืองดี	23
บทบาทของแบบเรียนและความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา	37
แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบสังคมศึกษา	42
รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	56
แนวคิดของความเป็นพลเมืองดีที่ใช้ในการวิจัย	62

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเตรียมการ 74

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ 75

ตัวอย่างประชากรและการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ 80

การเก็บและรวบรวมข้อมูล 83

การวิเคราะห์ข้อมูล 85

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 87

5. บทสรุป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 200

อภิปรายผลการวิจัย 214

ขอเสนอแนะ 227

บรรณานุกรม 236

ภาคผนวก 245

ประวัติการศึกษา 279

รายการตารางประกอบ

ตารางที่

หน้า

1. ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในแบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	98
2. ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในหนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	108
3. ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในแบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	116
4. ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในหนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	125
5. ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในแบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	134
6. ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในหนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	143
7. ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในแบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	153
8. ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในหนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	162
9. ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในหนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4	170
10. ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในหนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาตอนต้น	180